

AZ ÖNKÉNYES LAKÁSFOGLALÓKKAL SZEMBENI ELJÁRÁSRÓL

A SZOCIÁLIS SZAKMAI SZÖVETSÉG ÁLLÁSFOGLALÁSA

Az önkényesen elfoglalt lakásokról nincsenek pontos adataink. Nem hivatalos becslések szerint a Budapesten elfoglalt lakások száma mintegy 2000, az országos szám mintegy 5000 körüli lehet. Ugyancsak szakértői sejtések szerint többnyire rossz állagú, szükséglakás-típusú (vagy annál is rosszabb) hajlékokról van szó. Zömmel éppen azért állnak üresen, mert az önkormányzatok nem akarják vagy nem tudják felújítani, illetve az igénylők nem fogadják el azokat.

A főváros IX. kerületében és Pécsen készült felmérés adatai szerint a lakások közel a felében gyermekes családok élnek, átlagosan legalább két gyermekkel. Ők azok, akik nem tudnak könnyen mozdulni, jöllehet egy részük épp munkalehetőséget keresve hagyta el a falut a városért. Gyakorlatilag mindannyian szegények, hiszen másként nem ezt az utat követnék. Egy részük fizetéképtelenség miatt hagyott el jobb lakást (vagy lakoltatták már ki), más részük olyan fiatal család, amelyet a szülők nem tudtak, vagy nem akartak befogadni.

A lakásínséggel, a szegényedéssel és a kilakoltatások számának növekedésével az önkényes lakásfoglalók száma szükségképpen szaporodik.

A privatizálás során az állami-önkormányzati lakások száma 900 ezerről 200 ezerre csökkent. Jelenleg – ez a fejlett világban szinte egyedülállóan alacsony arány – a lakások mintegy 5%-a van önkormányzati tulajdonban. 1990-ben még 2500 önkormányzati lakás épült, 1998-ban 200. A szegények számára, akiknek nincs biztos jövedelmük, a rossz albérlet is megfizethetetlen. Magyarországon a lakásfenntartási támogatások általában nem fedezik a ténylegesen szükséges összeget: ezt maga a törvény sem írja elő. (A Szociális törvény 39.§ (4) pontja szerint is 'A támogatás összege – figyelembe véve az egyéb pénzbeli ellátásokat is – hozzájárul a lakhatás feltételeinek a megőrzéséhez.') A gyakorlatban ez az összeg olyan alacsony – önkormányzatonként változóan általában legfeljebb egy-két ezer Ft –, hogy a mély szegénységben élők számára semmiképpen sem nyújt elegendő mértékű segítséget.

Szemben az Európai Unió tagországaival, ahol a lakásalap legalább 12%-át teszik ki a szociális jellegű lakások, az eddigiek alapján állítható, hogy Magyaror-

szágon nincs szociális lakás-szektor. Az önkényes lakásfoglalás természetesen törvénytörő, jogállamban elfogadhatatlan gyakorlat. Ugyanakkor a kielégítetlen lakásszükségleteket és a szegény családok anyagi lehetőségeit figyelembe véve a szociális szakmában dolgozók tapasztalata az, hogy az önkényes lakásfoglalás azt az úrtölti be, amelyet a szociális bérlakások hiánya okoz.

A forrásszűke miatt, s mert a lakásfenntartási támogatásokat és a lakásban élők támogatásának és ellátásának költségeit jelentős részben az önkormányzat fedezi, minden önkormányzat a legszegényebbek „kiszorításában”, elűzésében érdekelt. A kilakoltatás esetében ugyanis a költségvetés fedezi a további költségeket. A hatósági eljárások és a kilakoltatás közvetlen költségein túl két lehetőség van. A Gyermekvédelmi törvény értelmében az önkormányzatoknak családok átmeneti otthonát kell fenntartaniuk, illetve gondoskodniuk kell a család elhelyezéséről. Egy 4 fős család évi több mint másfél milliós költséget jelent, hiszen a normatív állami hozzájárulás összege 388 000 Ft/fő/év. Az országban jelenleg mintegy 1200 férőhely van a családok átmeneti otthonaiban, az intézmények zsúfoltak, az elhelyezésre hónapokat kell várni.

Ha nincs hely átmeneti otthonban és – más megoldási lehetőség híján – a család szétesik, egy gyermek állami nevelésbe vétele évi közel fél millió forintot (1999-ben 488 000 Ft/fő/év) jelent. A márciustól érvényben lévő szabálysértési bírságot a családok nem tudják kifizetni, így adott esetben az elzárás költségével is számolni kell. Egynapi elzárás mintegy 3500 forintjába kerül az államnak, a törvényben nevesített 60 nap esetén ez több mint 200 ezer forint.

Az ország soha nem tudta megoldani a lakáshoz juttatás problémáját. Az utolsó tíz évben ez a kérdés is súlyosbodott, és több százezer család esetében új nehézségként merül fel a lakásfenntartás ellehetetlenülése. A jogsértő gyakorlatokkal szemben hosszú időn át a halasztás technikája érvényesült: az önkormányzatok nem szorgalmazták a bírói útra terelést (végrehajtás, kilakoltatás), és a 'végső' megoldásokat. Az utóbbi években azonban nőtt a szigor – egyes településen tízes, alkalmasint százas nagyságrendben

jelennek meg a kilakoltatási eljárások. A növekvő türelmetlenség egyik jelzése az a – most az Országgyűlés előtt lévő – törvénymódosításra tett javaslat, amely a hosszadalmas bírósági eljárás helyett jegyzői eljárást javasol, s ezzel néhány napra rövidíti le a döntési, alkalmasint kilakoltatási folyamatot.

Sem az alkotmány, sem az Önkormányzati törvény nem rögzíti a lakáshoz, lakhatáshoz, fedélhez való jogot – ezt csak a gyermekvédelmi törvény határozza meg, s csak a gyermekekre nézve. Ennek ellenére úgy gondoljuk, hogy a gyermeki jogok súlyos megsértésén túl, már az eddigi gyakorlatok is alapvető emberi jogokat sértettek. A jelenlegi javaslat túlmegy a szociális és gyermeki jogok megsértésén: a jogállamiság alapelvét kérdőjelezi meg azzal, hogy bírósági eljárás nélkül, egyszerű közigazgatási határozattal dönt emberi sorsokat mélyen érintő, bírói mérlegelést igénylő kérdésben.

A Szociális Szakmai Szövetség megítélése szerint az országgyűlési képviselőknek meg kellene fontolniuk, hogy a tervezett módosítás tálcán kínálja a lehetőséget az önkormányzatok számára, hogy saját szempontjaikat kontroll nélkül, akár törvénysértő módon is, és a központi költségvetésnek súlyos kiadásokat okozva érvényesítsék,

A Szociális Szakmai Szövetség állásfoglalása szerint kilakoltatások esetén – történjen az akár önkényes lakásfoglalás, akár bér- és díjhátralék, akár OTP tartozás miatt – csak az alkotmány, a gyermekvédelmi törvény, a szociális törvény és az emberiességi szempontok betűje és szelleme szerint szabad eljárni.

A Szociális Szakmai Szövetség arra kéri a tisztelt országgyűlési képviselőket, hogy a jogalkotási munkában képviseljék a fenti szempontokat.

Budapest, 2000. április 10.